

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / A. de Snoo

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 917

A. de Snoo

Om de kinderen
van God

MEDITATIEF 920

J.J. Dronkers

Blik-opener

WANDELEN MET GOD 921

B. Luiten

Woord en wereld

ACHTERGRONDEN 923

C. Trimp

Pluriformiteit en
pluraliteit – van kwaad
tot erger

KERK EN MUZIEK 925

J. Smelik

Christelijke muziek
in beroering

en verder...

Boekbespreking
Meegelezen
Uit de kerken

OM DE KINDEREN VAN GOD

*D*ank U, Vader, voor uw zorgen
dank, dat ik uw kind mag zijn.
Leer mij naar uw stem te horen,
ook al ben ik nog maar klein.

Met deze woorden uit een avondgebed gaan mogelijk heel wat kinderen onder ons de nacht in. Grote woorden: 'dank dat ik uw kind mag zijn'. Maar toch ook weer niet té groot.

Is bij hun doop niet gebeden: *Wilt u dit uw kind in genade aanzien?* En na de doop hebben we als gemeente samen de HERE gedankt: 'Wij danken U, dat U ons en onze kinderen ... tot uw kinderen hebt aangenomen'.

Wat fijn om als ouders te mogen weten, dat je kinderen niet van je zelf zijn: ze zijn het eigendom van God, ze staan op Zijn naam en komen dan ook helemaal voor Zijn rekening.

Een gegeven dat je als ouders klein houdt, maar tegelijk ook heel rijk maakt.

En wat is er nu mooier dan deze dingen ook aan je kinderen zelf te

mogen vertellen? Opdat ook zij het in hun leven niet van zichzelf verwachten, maar hun vertrouwen op de HERE stellen (Ps. 78 : 7). Een kind van God is niet automatisch een behouden kind van God. Daarom volgt in het gebed hierboven terecht de vraag: 'Leer mij naar uw stem te horen'. Aan de ouders de taak om ze die stem te dóen horen.

Bij de doop wordt dit ook uitdrukkelijk van de ouders gevraagd: 'Belooft u, & t u dit kind, waarvan u de vader en de moeder bent, bij het opgroeien in deze leer naar vermogen zult onderwijzen en laten onderwijzen?'

Voorop gaat de eigen taak van vader en moeder. Tegelijk ziet de kerk bij deze derde doopvraag heel nuchter de werkelijkheid onder ogen: er zijn in dit leven ook tal

van mede-opvoeders. Vroeger luidde de derde vraag zo:
'Of gij niet belooft en u voorneemt dit kind, als het tot zijn verstand zal gekomen zijn, ..., in de **voorzien**-de leer naar uw vermogen te onderwijzen of te doen en te helpen onderwijzen'. De woorden 'of te doen en te helpen onderwijzen' waren vooral voor de eventuele doopgetuigen of peten bedoeld.
Zij **werden** aangesproken op hun roeping erop toe te zien, dat het kind ook echt een **christelijke** opvoeding zou ontvangen.
Tegenwoordig kennen wij deze figuur van getuigen niet meer. J.G. **Woelderink** schreef **dan** ook al in 1946: 'Het **helpen** onderwijzen **kan** men laten vallen. Het **doen** onderwijzen heeft echter nog grote betekenis in verband met het **onder**-

wijs, dat tegenwoordig ieder ouder aan **zijn** kinderen moet **laten** geven. Dit onderwijs behoort evenzeer zich te kenmerken door onderwerping aan de Heilige Schrift als het onderwijs, dat men zelf thuis aan zijn kinderen geeft. Uit het besef der verantwoordelijkheid in dit opzicht is de strijd voor de school met de Bijbel voortgekomen'.
De huidige formulering van de **derde & doopvraag** laat zien, dat de kerk er goed van doordrongen is, dat zich op de levensweg van onze kinderen heel **wat** opvoeders aandienen, maar dat de verantwoordelijkheid uiteindelijk bij de ouders blijft. Daarom aan **hún** adres een vraag ook over wat hun **kinderen** buitenshuis te horen krijgen: blijft ook dan 'de Stem' herkenbaar?

Tach ook een eigen kerkelijke verantwoordelijkheid

De vraag die we nu **onder** ogen willen zien is deze: bij de doop is de **kerk** zich goed **bewust** van de eigen verantwoordelijkheid van **&** ouders, maar hoe zit dat nu met artikel 57 **van** de kerkorde? Wordt daar niet een grens overschreden? Artikel 57 luidt: 'De kerkeraden zullen erop toezien dat de ouders, zoveel zij kunnen, hun kinderen onderwijs laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, zoals zij dit bij de doop beloofd hebben'. Een lezer schrijft mij het volgende:
En de 17e eeuw, toen de kerkorde werd opgesteld, **waren** de schoolmeesters in dienst van de **kerkeraad** en waren ze tevens catechiseermeesters. **Daarom** moesten de **kerkeraden** toezien dat er goede schoolmeesters zouden **komen**, nl. schoolmeesters die aan de kinderen de Bijbel schriftuurlijk zouden uitleggen. Maar de situatie is nu **helemaal** anders. Daarom hoort **mijns** inziens art. 57 niet meer thuis in de kerkorde'.
Nu hebben we in het vorige artikel al gezien, dat het lang niet overal en zonder meer **zo was**, dat de schoolmeester in dienst stond **van** de **kerkeraad**.
Van meet aan is er een open oog geweest **voor** met name de roeping van de overheid te zorgen voor

goed onderwijs. Wat diverse kerkelijke vergaderingen hebben gedaan is dit: er bij kerkeraden op aandringen, dat zij alles **wat** ze maar konden zouden doen, opdat de overheid betrouwbare **onderwijzers** zou aanstellen. We zagen inderdaad ook, dat daarbij de **grenzen** wel eens vervaagden. Soms zie je ambtsdragers van de kerk bezig met werk, dat **toch** echt tot de bevoegdheid van een schoolbestuur of **van** de overheid (m.n. de inspectie) behoort. Het is **goed**, dat daar ook meer en meer oog voor is gekomen.
Juist de kerkorde, zoals die door de synode van Groningen-Zuid in 1978 is vastgesteld, bewijst dit. Eerst al in een **correctie** van artikel 53. Dat gaat over het ondertekenen van de **belijdenisgeschriften**. Alle predikanten en Kamper docenten worden daartoe verplicht. Niet omdat getwijfeld wordt aan hun ja-woord bij hun bevestiging. Maar wel om het **werk** dat zij verrichten. Van hun leiding en onderwijs hangt veel **af**. Het is zaak, **zeker** te zijn van hun confessionele trouw. Daarom die ondertekening. Ze **kunnen** altijd aan hun woord gehouden worden. Nu stond er in de oude kerkorde **tussenhaakjes** nog iets bij: ook andere professoren, rector en schoolmeesters past een dergelijke ondertekening van de Drie **Formulieren** van Eenheid.
Een zinsnede die je nu terecht niet meer tegenkomt. Een kerkorde dient niet te bepalen wat **een** schoolbestuur moet doen. Iets **anders** is, dat we **ons** best kunnen **voorstellen** dat een schoolbestuur zelf zich op de één of andere wijze **verzekert** van de confessionele trouw van de leerkrachten. Maar het is terecht uit de **kerk**orde verdwenen.
Een andere belangrijke **correctie** is geweest het weghalen **van** het artikel over het onderwijs uit het hoofdstuk van de kerkorde, dat over de ambten gaat. Het onderwijs komt nu ter sprake in hoofdstuk III, over het opzicht over de leer en de **eredienst**.
Waarom? Op de synode van Leeuwarden-1920 werd nog **gezegd** 'omdat **gereformeerde** ouders zelf als grondslag het Woord **van** God en de belijdenis van de **gerefor**-

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. G.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. M. GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (05202) 31201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (01100) 15591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 p r jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformaties op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (05210) 15946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

meerde kerken aannemen, hebben de kerken de roeping om toe te zien of de school zich ook aan die grondslag houdt'. Maar dan kun je als ambtsdragers nog wel even aan de gang. Hoeveel verenigingen en organisaties zijn er niet met dezelfde grondslag! Het zou je ambtelijke taak zijn toe te zien op naleving daarvan? Ja, als lid van m'n vereniging of organisatie, maar zeker niet ambtelijk.

Waarom dan toch opnieuw ook in de kerkorde wel weer aandacht voor het onderwijs? Dat wordt duidelijk als je let op de plaats ervan in hoofdstuk III. Het is niet gekoppeld aan artikel 55, over het weren van valse leer en dwaling, maar aan artikel 56, over de DOOP! Bij de doop van hun kinderen hebben ouders publiek beloofd, hoe zij hun kinderen zullen opvoeden.

Het is aan de kerkeraad erop toe te zien, dat zij zich daar ook aan houden.

En dat terneer waar het gaat over zelf nog onmondige leden van de kerk.

Onmondig, maar tegelijk: kinderen van God! Zijn de ouders zich dat ook goed bewust? Aan de kerk de taak om daarop toe te zien.

De formulering van die bevoegdheid

'Daarop toezien': daarmee bedoel ik dus toezicht op het nakomen van hun beloften door de ouders. Wat Leeuwarden zei ging veel verder: toezicht op de school. Groningen-Zuid heeft het terecht over toezicht op de ouders.

Dan is er nog iets. Bij de doop beloven ouders hun kind te onderwijzen en te laten onderwijzen in de leer van de kerk, mals die een vraag eerder aan de orde is geweest: de leer van het Oude en Nieuwe Testament, samengevat in de Twaalf Artikelen. Nu wordt in de brief, die ik over deze zaak ontving, opgemerkt: het is niet waar wat artikel 57 zegt. Ouders hebben bij de doop niet beloofd hun kind te laten onderwijzen in overeenstemming met de leer van de kerk. Maar: in de leer van de kerk. Even een citaat uit de brief:

'Het verwondert mij nog steeds dat niemand destijds op de synode

(Groningen 1978) opgemerkt heeft, dat onderwijzen in en onderwijzen in overeenstemming met twee verschillende zaken zijn. Als voorbeeld zou ik willen geven: men kan wel onderwijs geven in de Nederlandse taal, maar onderwijs in overeenstemming met de Nederlandse taal lijkt me erg moeilijk'.

Naar de letter heeft mijn briefschrijver gelijk: bij de doop wordt niet gesproken over 'in overeenstemming met'. Maar tegelijk zeg ik: deze spitse kritiek op een stukje onoplettendheid in Groningen gaat voorbij aan de zorgvuldigheid van Groningen.

1. Groningen wacht zich ervoor te treden in de bevoegdheid van ouders.
2. Groningen treedt evenmin in de bevoegdheid van enig schoolbestuur.
3. Groningen heeft een open oog voor de eigen taak van kerk en school:

op de catechisatie wordt de leer van de kerk onderwezen; deze leer kan ook in het onderwijs op school aan de orde komen (dat is zelfs toe te juichen), maar de school onderwijst ook in vele andere dingen.

Waar ouders dan krachtens hun doopbelofte op moeten letten is of het onderwijs in al die andere dingen recht doet aan wat God ons in Zijn Woord openbaart. Het zijn immers Zijn kinderen die dit onderwijs ontvangen!

In hun belofte, dat zij hun kinderen als Gods kinderen zullen opvoeden, zit dat laatste zeker in: wat voor vak ook, je wilt graag dat je kind er in onderwezen wordt in overeenstemming met Vaders openbaring.

Zoveel zij kunnen

Op zich is mijn briefschrijver niet tegen, dat ambtsdragers bijvoorbeeld op huisbezoek ook over het onderwijs praten. Wel leeft de vraag of een artikel als artikel 57 niet zomaar kan leiden tot vergaande consequenties, wanneer bijvoorbeeld het rapport van zo'n huisbezoek een kerkeraad aanleiding gaat geven tot vermaan en zelfs tucht. En in hoeverre mag iemands schoolkeuze een rol spelen bij bij-

voorbeeld de kandidering voor het ambt?

Ik zou opnieuw willen wijzen op de wijsheid van de kerkelijke vergaderingen, die zowel het doopsformulier als de kerkorde hebben opgesteld.

Er wordt gesproken over 'naar vermogen onderwijzen en laten onderwijzen' van je kinderen. En over 'zoveel je kunt' je kinderen onderwijs laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van & kerk.

Er is hier aan verschillende dingen te denken: ouders kunnen in de uitvoering van hun taak belemmerd worden door persoonlijke beperkingen, het kan zijn dat je in de verstrooiing woont, een kind zelf kan iets hebben waardoor het een school die qua gereformeerd gehalte misschien beter zou zijn toch niet kan bezoeken enz. enz. Artikel 57 is zeker geen keurslijf!

Laat het intussen wel een duidelijk richtsnoer zijn. De deputaten die de nieuwe redactie van de kerkorde van 1978 hebben voorbereid, merken in hun rapport terecht op: 'Zoveel zij kunnen' houdt niet alleen een beperking in. Het bevat ook een stimulans om bijv. tot verantwoord schoolstichting te komen waar dit maar kan. En het noemen van de leer van de kerk wijst duidelijk in de richting van gereformeerd onderwijs.

Van onze ambtsdragers mag wijsheid worden verwacht in het spreken over deze dingen. Maar niet minder: trouw. Eerlijk elkaar houden aan afgelegde beloften. Daar niet over zwijgen of omheen draaien. Integendeel: elkaar opbouwen en opscherpen in het vervullen van je roeping.

Ik zou mijn briefschrijver willen vragen: lees artikel 57 ook eens tegen de achtergrond van Hand. 20 : 28. Ook daar gaat het over het toezien door ambtsdragers op de hele kudde, inclusief de kinderen. Waarom mag je van een ambtsdrager vragen daar goed bij te zijn? Omdat God die kudde door het bloed van zijn Eigene verworven heeft.

Waarvan de doop het teken en zegel is!

M meditatief

'Maar hij zeide: Vrees niet, want zij die bij ons zijn, zijn talrijker dan zij, die bij hen zijn.'

2 Kon. 6 : 16

Occult

Ergert u zich ook zo aan al dat occulte gedoe – die contacten met onzichtbare kwade machten? Daar moet een christen zich verre van houden. Wees nuchter.

Maar jij vindt het misschien bar interessant. Geheimzinnige genezingen. Contacten met geesten. Glaasje draaien. Maar ja, daar heb je weer iets waar een christen zich niet mee mag bemoeien. Geloven is vaak zo nuchter!

Angst

Ontnuchterd is Elisa's. Hij had nog zó gedacht dat hij bij Elisa helemaal veilig was. Elisa zag telkens precies waar het Syrische leger was. Maar nu had die bijzondere gave hem blijkbaar in de steek gelaten. 'Kijk, mijn heer, we zijn helemaal omsingeld door het Syrische leger.' Dat was de ontnuchterende werkelijkheid van de vroege morgen.

En dan benevelt de angst zijn geest. Hij ziet geen uitweg!

Vreemd – met de ziener Elisa op pad zijn en geen uitweg meer zien. Die knecht had toch zoveel met Elisa meegemaakt, dat de angst hem niet meteen om het hart hoefde te slaan?

Maar wie geen vreemde is in Jeruzalem herkent deze angst. 'God is voor ons, wie zal tegen ons zijn?'

En toch zag u veel te veel op tegen die operatie, jij kneep hem voor dat examen, u belde heel onzeker aan bij die lastige broeder... Je geloof kán ontnuchterend zwak zijn.

Uitzonderlijk

Bijzonder is de manier waarop Elisa de angst van zijn knecht wegneemt. Hij zégt niet alleen dat ze met z'n tweeën toch in de meerderheid zijn. Hij mag het ook laten zien. Om de ijzeren ring van het Syrische leger ligt de vurige ring van Gods leger. Er wordt geen eens verteld dat de angst van de profetenknecht verdween. Zo vanzelfsprekend is het.

Bijzonder? Zo uitzonderlijk dat wij er niets mee kunnen?

Bijzonder, ja. Het hemelse engelenleger is bijna nooit waarneembaar. Bijzonder is het, dat Elisa's knecht deze strijdmacht met het blote oog ziet.

Maar véder bijzonder? Nee. Al is dit leger niet bedoeld voor het blote oog, het is wél bedoeld voor het geloofsoog.

Hizkia ziet het, als Sanherib Jeruzalem belegert: 'Met hem is een vleselijke arm, maar met ons is de HERE, onze God, die ons helpt en onze oorlogen voert' (2 Kron. 32 : 8). De Here Jezus ziet het, als Hij terecht staat voor Pilatus.

In het boek Openbaring zien we hemelse legers ter bemoediging in onze strijd.

Het geldt ook voor òns: zij, die met ons zijn, zijn talrijker dan zij die tegen ons zijn! Jezus' overwinning aan het kruis – het schoonvegen van de hemel bij zijn hemelvaart – ze hebben aan deze woorden een enorme betekenis gegeven. Wij in een minderheidspositie?

Meer

Je stoten aan al dat occulte gedoe? Zie maar naar dat andere. Vertrouw u maar toe aan de sterke arm van die onzichtbare goede machten. Zie ze maar dichtbij als de angst voor satans macht u om het hart slaat. Zij die bij ons zijn, zijn meer... Nieuwsgierig naar het occulte? Inderdaad, voor Gods kinderen is dat verboden gebied. Want Vader heeft de toegang geopend naar iets dat veel méér is: de onzichtbare God en zijn engelen. Hoe voller je bent van het geopenbaarde, des te leger wordt het occulte (letterlijk 'het verborgene'). Laat de Geest je vol maken met het geopenbaarde – want zij die met ons zijn, zijn meer dan zij die tegen ons zijn.

Een heerlijke blik-opener!

Wandelen met God

Het Woord is een zaad, de akker is de wereld.
Dun is duidelijk, wat de bedoeling is.
Toch lijkt het zaaien één van de moeilijkste opdrachten die wij als christenen hebben. Niet voor niets is in menige gemeente het evangelisatiewerk een stiefkind.

De zomervakantie is weer voorbij. De periode van veel evangelisatieprojecten. Van nabij mocht ik daar iets van meemaken, van de hoogten en de diepten. Graag geef ik iets daarvan door, met nog een overweging daarbij.

Moeizaam, maar toch...

Zou u het fijn vinden, als u op straat aangesproken werd door een onbekende? Waarschijnlijk zou u op uw hoede zijn, terughoudend. Ik tenminste wel. Want er lopen heel wat drammers rond die ik liever ontwijk. Bovendien staat iemands hoofd niet zomaar naar een gesprek over het geloof. Als je gewoon loopt te winkelen kan de overgang groot zijn.

Toch kan het niet anders. Als je de mensen echt een keer persoonlijk wilt aanspreken, dan moet je hen een keer 'storen', aan de deur of op straat. Dat doe je dan zo vriendelijk mogelijk, maar toch, je maakt een inbreuk op hun bezigheid op dat moment.

Dan doe je verschillende ervaringen op. Mensen kunnen bot zijn, of zo verzadigd door de welvaart dat ze aan zichzelf helemaal genoeg hebben. Anderen leggen je uit dat

ze allang geloven op hun manier en dat ze daar verder niet over willen praten. Ze geloven wel, maar 'niet extreem', zoals dat heet. Daar is de kous dan mee af. Weer anderen hebben tal van argumenten om niet in God te geloven. En ga zo maar door.

Zijn al die reacties niet te verwachten? Jazeker, daarom zie je tegen dit werk op. Je wordt gezien als een mafkees en dat kun je ook te horen krijgen.

Maar daardoor zie je des te beter de leiding van God, als Hij mensen op je weg brengt die wel willen praten. Mensen, die hun tassen neerzetten, die erkennen dat hun geloof ver weggezakt is. Of die nog nooit echt God hebben leren kennen, en nu toch wel benieuwd zijn naar wat je te zeggen hebt. Er zijn er ook, die je spontaan opzoeken, om een stukje aandacht en begrip. In de binnenstad van Zwolle hadden we een week lang een team van E&R, met bus en terras. Bet terras was voortdurend bevolkt.

Dit heeft ons verrast en verbaasd. De Heilige Geest gaf ons zeer bijzondere ontmoetingen. Wij ontdekten dat Hij de leiding had. Daar hadden we om gebeden, uiteraard, maar dan nog is de verhooring een

opvallende ervaring. Daarom hadden we dit geen van allen willen missen.

Je gaat ook beslist anders tegen de kerk aankijken als je dit werk een poosje doet. Want je wordt blij met ieder die wil luisteren, die misschien wel wil komen. Je ervaart dat als een rechtstreekse werking van de Geest van God. Temidden van zoveel 'nee' wordt het 'ja' een bijzonderheid. Dan kijk je voortaan op zondag verbaasd om je heen: wat zijn er veel mensen gekomen! Dat is niet gewoon, maar een wonder.

De methode van Jona

Eigenlijk volgen we niet anders dan de methode van Jona. Deze profeet moest naar Ninevé, de grote stad, wat zag hij daartegen op. Hij ging de andere kant uit. Maar uiteindelijk bracht God hem daar waar hij zijn moest. Middenin de stad, met alleen een Woord. De zeepkist-methode. Ga maar staan en spreek. Dan zul je zien, waartoe het Woord van God in staat is. Welnu, Jona had daar niet het goede oog voor, maar het resultaat was zeer bijzonder. Menselijkerwijs had je niet kunnen verwachten dat die rijke stad met al haar pleziertjes zich iets zou aantrekken van die rare profeet. Je ziet hem daar al staan op een plein temidden van tal van voorbijgangers die wel wat anders aan hun hoofd hebben. Toch kwam zelfs de koning van zijn troon, zo drong het Woord van God door in de harten.

Hier zien we twee dingen, die volop actueel zijn.

Allereerst dit, dat het Woord van God nooit leeg terugkeert (Jes. 55).

Het spreken heeft altijd zin!

Vervolgens merken we nog steeds, dat God het resultaat altijd anders geeft dan je denkt. Het leiden tot geloof is echt een werk *van God zelf*. Het is achteraf niet te verklaren door de energie die je er als mens ingestoken hebt.

God gééft, maar altijd anders dan wij verwachten. Net als je gefrustreerd even pauze neemt tussen een aantal vergeefse pogingen door, komt er een belangstellende naar je toe voor wie je helemaal je best niet hebt gedaan. 't Is maar even een voorbeeld. Maar zo gaat dat voortdurend.

Daarom is het zeker te begrijpen, dat gemeenteleden dit werk eng vinden. Toch is het een machtige ervaring om zo de Geest aan het werk te zien. Een ervaring die je misloopt, als je thuis bij de televisie blijft zitten.

Het gebed van Elia

Toch is er een verschil tussen de situatie van Jona en die van ons. In Ninevé zal de profeet nog een bijzondere verschijning zijn geweest. Terwijl in onze tijd de 'markt' volledig verzadigd lijkt door de overvloed aan overtuigingen.

Wat je ook steken kan is de onverschilligheid ten aanzien van de Oorsprong van alle dingen. Er wordt volop geconsumeerd, maar wie God is interesseert velen geen biet. Juist de mensen met de mooie kleren aan, de dure auto's enz., zijn het minst aanspreekbaar. Hun leefwereld lijkt ondoordringbaar als graniet. De harten zijn vet geworden, letterlijk en figuurlijk. Dat zet je aan het denken.

Was het niet in zo'n tijd, dat Elia bad tot God, dat Hij geen regen meer zou geven (Jac. 5 : 17)? Het was toen echt een periode van grote goddeloosheid, onder Achab en Izebel. Met spreken werd niets meer bereikt. Met de gaven van God werden de afgoden gediend. Toen bad Elia om droogte.

Hij bad om het einde van de welvaart!

Dat is iets waar wij eens goed over na moeten denken. Maar al te gauw bidden wij in onze samenkomsten om afwending van rampen en tegenspoed. Denk maar aan de dreigende watersnood dit voorjaar en aan de droogte in de zomer. En zeker, dat bidden mag en dat is goed. Maar het kan wel eenzijdig worden. Alsof het instandhouden van de levensstandaard voor iedereen altijd goed zou zijn.

In de tijd van Achab was het ontdekkend voor velen, dat niet Baäl de regen gaf. Dat hadden ze echt gedacht. Zo kom je vandaag mensen tegen, die geloven in zichzelf, in hun geld, hun carrière, om daarvoor iemand te zijn. Het is schokkend om te horen, wanneer iemand dat ook hardop zo zegt: 'Ik geloof in mijzelf'. Dan gaat het gebed door je heen, dat God zo iemand eens laat ontdekken hoever hij met zichzelf kan komen als de Schepper zijn gaven terugneemt. Is dat hard? Nee, zo is het niet bedoeld. Maar het is met het oog op diens eeuwig heil.

Bereidheid alles te geven

Overigens moet je wel weten wat je zegt als je zoiets bidt. Want als de welvaart instort, zit je zelf ook tussen het puin. Dat moet je daar dan wel voor over hebben. Elia kreeg aan de beek Krith op wonderlijke wijze zijn dagelijks voedsel, maar meer had hij daar ook niet. In ieder geval geen materiële voorzieningen. Zouden we dat aankunnen? Hoever zijn we bereid te gaan als het gaat om het eeuwig behoud van mensen?

Het belang van de tijd

Eén ding is duidelijk: dat deze bedeling nog bestaat en de grote dag nog uitblijft is *alleen* vanwege de verbreiding van het evangelie. God talmt niet met zijn beloften, maar Hij wil nog steeds dat er meer mensen tot bekering komen. Daar geeft Hij tijd en mogelijkheden voor (2 Petr. 3 : 9).

Als dit centraal staat in de tijd, mag het dan ook in het middelpunt staan van onze belangstelling?

¹ Exegetisch is daar wel meer over te zeggen, het gaat me nu slechts om één aspect.

PLURIFORMITEIT EN PLURALITEIT – VAN KWAAD TOT ERGER

C. Trimp

Achtergronden

*In dit artikel geven wij een inleiding op een korte reeks achtergrond-artikelen, waarin het thema van de **pluraliteit** centraal zal staan.*

*Wat **betekent** dit modewoord voor ons denken over en **bezig-zijn** in Gods kerk op aarde?*

Wij nemen onze aanloop in het bekende 'pluriformiteits-model' van A. Kuiper en wij hebben het voornemen het thema uit te werken in drie richtingen, namelijk

- pluraliteit in het beschouwen van onze zendingroeping;
- pluraliteit en de opbouw van de gemeente en
- pluraliteit in verband met onze omgang met de Bijbel.

Een oud debat

Het is nu ongeveer een **eeuw** geleden, dat de gereformeerden onder leiding van A. Kuiper gingen denken en spreken over de pluriformiteit van de kerk. Wij mogen aannemen, dat de lezers inmiddels vertrouwd zijn met dit begrip; het is stellig een **van** de meest populaire 'vreemde' woorden uit onze conversatie.

Bij het **spreeken** en nadenken over de treurige zaak **van** de kerkelijke verdeeldheid, juist ook onder de Protestanten in Nederland, heeft A. Kuiper **zijn** ideeën over de pluriformiteit van de kerk ontwikkeld en **gepopulariseerd**.

Pluriformiteit betekent **veel-vormigheid**. Er is maar één wezenlijke kerk – de kerk die wij niet (kunnen) zien, de kerk voor Gods aangezicht, de **echte** kerk van Christus.

Deze kerk presenteert zich in de geschiedenis en doet zich aan ons voor in vele zichtbare vormen en gestalten: de zichtbare **kerken** in al haar veelvoudige vormen. Maar omdat al die vormen aan elkaar verwant zijn (immers: allemaal vormen **van** een en hetzelfde wezen) kunnen al deze onderscheiden vormen nooit absolute tegenstellingen ons presenteren.

Deze leer is luid bejubeld en met ijver verdedigd. Zij biedt immers medicijn tegen de pijn **van de kerkelijke verdeeldheden**. Ook onder hen die niet enthousiast waren over deze **kuiperiaanse** vondst, waren er velen die zich niet wisten te onttrekken aan de logica van deze leer en haar noodgedwongen in de **praktijk** hanteerden of **haar** althans, veiligheidshalve, 'achter de hand' hielden. Deftig **gezegd**: het 'vi coactus'-model, d.w.z. je leeft met een

door de harde realiteit afgedwongen concessie, dat het allemaal weliswaar niet fraai is, maar blijkbaar niet anders kan.

Kuiper zelf heeft de **pluriformiteitsgedachte** meer dan eens opgepoetst. De historische ontwikkeling (16e eeuw) heeft ons gedwongen te breken met de idee van de ene zichtbare **kerk**. Bovendien laat de veelvormigheid ons iets zien van de grote verscheidenheid die het werk van God in deze wereld kenmerkt. En op 't laatst is het zover, dat wij de pluriformiteit **winst** moeten noemen: de kerk vertakt zich op 'organische' **wijze** en elke kerk krijgt haar specialiteit in het vertonen van een aspect van de waarheid **van** God. Niet slechts de kerk, maar ook de waarheid zelf presenteert zich in pluriforme gestalten.

Eerlijkheidshalve moeten wij hierbij noteren, dat dezelfde Kuiper ons ook bladzijden heeft nagelaten, waarop hij met kracht heeft beweerd, dat de realiteit **van** de pluriformiteit **zonde** genoemd **moet** worden – zonde ten overstaan van God – en dus **allerminst** verheerlijkt mag worden.

Maar over het algemeen **kan** men veilig stellen dat de pluriformiteits-idee het denken van vele gereformeerden in de twintigste eeuw heeft gedomineerd en feitelijk in veel gevallen de onofficiële basis vormde **van** de uitleg van de confessionele woorden over de kerk in de **artt. 27-29 N.G.B.**

Maar ook de **kritiek** op Kuipers idee heeft zich niet stilgehouden. Er zijn polemieken bekend **van** de zijde **van** ethische en roomse theologen, waarbij de pluriformiteits-idee de inzet **vormde** en waarbij de

geniale Kuypers bepaald niet als overwinnaar uit de strijd **tevoor-**schijn is **gekomen**.¹ Het is algemeen bekend, dat met name K. Schilder – in navolging van meer dan één zgn. 'afscheidings'-theoloog – binnen de **gereformeerde kerken** de grote **criticus** van Kuypers **pluriformiteitsgedachte** is geweest. Schilder was niet alleen **van mening**, dat Kuypers idee geen **steun** vindt in de tekst van de **confessie**, maar zijn grootste bezwaar was, dat **deze** idee het kerkelijk besef ondermijnt, in feite de een-dracht van de **kerk** tegenwerkt en als pijnstillertje functioneert ten **aan-**zien van & schrijnende nood van de kerkelijke verdeeldheid. En deze pijnstillertje heeft als bijwerking het relativeren en het wegwijzen van de gereformeerde levensovertuiging. Naar mijn inzicht heeft Schilder het proces voorzien, dat thans algemeen bekend staat als het SoW-proces.

Dit alles geeft m.i. voldoende grond voor de uitspraak, dat wij nu **lang genoeg de pluriformiteits-leer van A. Kuypers** hebben bestreden. Wij mogen op deze noodzakelijke polemiek niet **zózeer ge-**fixeerd raken, dat wij vergeten dat er rondom ons nog meer ideeën over de kerk, haar eenheid en haar plaats in onze **samenleving** worden ontwikkeld. Heel concreet denk ik hierbij aan denkwijzen, waarin de idee **van de pluraliteit** centraal staat.

Nieuwe denkmodellen

Pluraliteit betekent veelheid. Het is wat men noemt een **modern** denkmodel, een 'paradigma', dat ontleend is aan de cultuur waarbinnen wij leven. Uiteindelijk is het een leen-woord uit de sociologie, dat in **korte** tijd een modieus woord in en over onze samenleving geworden is ~ ~ ~ 'Pluraliteit' wil aandacht vragen voor **het** feit, dat de samenleving niet **meer** het beeld vertoont van een overzichtelijk en **uniform** geheel. Zij presenteert zich aan ons in

een veelheid van **vormen en ver-**banden.

Vroeger leefde ieder **mens** in een overzichtelijke **samenleving**, want ieder behoorde tot twee duidelijke publieke verbanden: de **kerk** en de staat. Maar met name onder invloed van de democratisering **van** de samenleving heeft ieder mens zijn eigen 'netwerk', zowel publiek als in de sfeer van de **privé-relaties**. Men drukt dat tegenwoordig graag zo uit: het ene leven is **uiteengebro-**ken in velt levens en ieder functioneert voortdurend in tal van verbanden tegelijk: **wij** leven permanent in deel-tijd en in deel-verbanden en ons bestaan is 'gefragmentariseerd' en dus verre van overzichtelijk. J.H. van den Berg **noemde** dit het 'leven in meervoud' en **naar** zijn inzicht is dit verschijnsel een van de 'neurotiserende' factoren in onze **samenleving**.³

Het verschijnsel 'pluraliteit' trekt dus de aandacht **van** allerlei **naden-**kers in deze wereld: cultuur-historici, cultuur-filosofen, sociologen en psychologen. Maar het heeft zich ook reeds geruime tijd geleden gemeld aan de deuren van de theologie. G. Heitink acht de specialisatie en de **pluralisering** kenmerkend voor onze **moderne** samenlevingen deze verschijnselen brengen hun gevolgen mee voor het klimaat en de **context** waarin de **kerkleden** leven en de theologen hun vak **beoe-**fenen. Heitink heeft aan dit onderwerp interessante instructieve beschouwingen gewijd.⁴

Wij krijgen in deze tijd onderricht over de 'plurale' Bijbel, de pluralistische godsdienst-beschouwing (met vele gevolgen voor onze kijk op de **zendingsroeping** van de **kerk**) en de 'plurale' gemeente (bepalend **voor** de **gemeentepbouw** en de pogingen om de kerkelijke verdeeldheid te beëindigen). Uiteindelijk **gaat** het om de vraag hoe een **christenmens** zich moet gedragen in een plurale of pluralistische samenleving, nu het overzichtelijke geheel **van** de 'verzuilde' samenleving niet **meer** bestaat. Binnen **der-**geijike **probleemstellingen** komen

ook de oude vragen inzake de eenheid van de **kerk** opnieuw boven. Het is niet moeilijk in **te** zien, dat deze **ideeën-vorming** verder strekt dan Kuypers **pluriformiteits-con-**cept en dat wij derhalve **onze** tijd verpraten, **wanneer** wij ons toesluiten voor deze twintigste-eeuwse ontwikkelingen, omdat wij ons ge-fixeerd hebben op het **pluriformi-**teitsdebat.

Wij willen een poging doen om in drie artikelen enige introductie te bieden in de materie van de **plurali-**teit. Wij beperken ons daarbij tot drie onderwerpen:

- het pluralisme in het nadenken over de wereldgodsdiensten;
- het pluralisme in onze **kijk** op de plaatselijke kerkelijke gemeente **en**
- het zgn. plurale karakter van de **Bijbel**.

¹ Wij denken hier met name aan het befaamde debat met pater Th.P. Bensdorp. Vgl. M.E. Brinkman, 'Kuypers pluriformiteits-leer en de waarheidsvraag. Een confrontatie met de kritiek van Th.P. Bensdorp', in: *G.T.T.*, 78 (1978), 115-127; R.H. Bremmer, *D'Arcke Gods, z.j.* (begin jaren '50); J. Plomp, 'Eenheid en pluraliteit. Vier verkenningen', in: J. Firet e.a., *Pluraliteit in de kerk, Kampen 1977* (overdruk *G.T.T.* febr. 1977), 21-48.

² Eerder schreven wij hierover in dit blad (64, 1019, 23 sept. 1989) en volgend artikel, i.v.m. G.D.J. Dingemans, *Een huis om in te wonen*, 's-Gravenhage 1987.

³ Vgl. J.H. v.d. Berg, *Metablitica of leer der veranderingen. Beginselen van een historische psychologie, 17e dr.*, Nijkerk 1970, 173vv., 195vv., *Kleine psychiatrie*, 2e druk. Nijkerk 1967, 186vv.

⁴ Vgl. de hoofdstukken 3 tot 5 in: G. Heitink, *Praktische theologie. Geschiedenis – theorie – handelingsvelden*, Kampen 1993. Vgl. van dezelfde auteur diens opstel in: J.A. v.d. Ven (red.), *Toekomst voor de kerk?* (feestbundel voor F. Haarsma) Kampen 1985, 257vv., onder de titel 'Prophetie in pastorat in een plurale kerk'. Ook J. M.Vlijm bidt een heldere introductie in de betekenis van de termen in zijn *Samen erfgenenamen. Kiezen en delen. Een plurale gemeente?*, Kampen 1981, 7-10, 18vv.

CHRISTELIJKE MUZIEK IN BEROERING

Kerk en muziek

Mag je als christen popmuziek spelen of ernaar luisteren? Is het geoorloofd om eigentijdse, wereldlijke muziekgenres te gebruiken voor bijvoorbeeld evangelisatiedoelinden of in kerkdiensten? Het zijn vragen die de gemoederen bezig blijven houden. Wil je er echter iets zinvol over zeggen, dan vergt dat een grondige en tijdrovende studie over allerlei theologische, musicologische en sociologische items. De Amerikaanse baptisten-predikant Steve Miller, heeft naar eigen zeggen jarenlang een dergelijk onderzoek verricht. Zijn boek *Christelijke muziek in beroering* uit 1993 verscheen vorig jaar in een vertaling. De ondertitel in de Nederlandse vertaling deelt mee dat het om een 'brede en kritische analyse van een brandend vraagstuk' gaat. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt. Toen het boek vervolgens door het Nederlands Dagblad (14 januari 1995, p. 5) werd aanprezen als een 'standaardwerk over de verhouding christendom en popmuziek', was duidelijk dat ik dit boek niet ongelezen kon laten.

Op de achterflap van het boek wordt de inhoud als volgt weergegeven: 'Hoe christelijk is eigentijdse christelijke muziek? Kan deze muziek gebruikt worden voor evangelisatie en opbouw van de gemeente. Steve Miller beantwoordt deze vraag volmondig met "ja".' Het boek bestaat uit vier delen. In het 'Voorwoord' worden de probleemstellingen van elk deel als volgt weergegeven: 'Deel I gaat de bezwaren na die men tegen de eigentijdse christelijke muziek heeft ingebracht. In deel II onderzoek ik de Bijbel op Gods visie op muziek en eredienst. Deel III bekijkt de huidige discussie vanuit het fascinerende en vaak onderhoudende historische perspectief van onze gezangen. In deel IV maakt de verdiging plaats voor een vurig pleidooi voor de moderne christelijke muziek'. Meteen aan het begin van het boek weet de lezer dus waar het boek op uit zal lopen.

Miller maakt nergens expliciet duidelijk wat hij onder 'eigentijdse christelijke muziek' verstaat. Als ik hem goed begrepen heb, bedoelt hij de twintigste-eeuwse 'lichte muziek'-genres met een christelijke tekst, die geproduceerd worden door christenen. Het verschil met 'eigentijdse niet-christelijke muziek' zit dus in de tekst en de levensovertuiging van de uitvoerenden (vergelijk hoofdstuk 14). Puur muzikaal zijn er geen verschillen aan te wijzen.

Nu is juist tegen de muziek in het verleden nogal wat oppositie gevoerd door christenen. In deel I gaat Miller in op een aantal bezwaren die aangevoerd zijn tegen 'moderne muziek'. Het betrof soms nogal vreemde bezwaren. Zo zou bewezen zijn dat de bedoelde muziek slecht is voor je lichaam en geest. Ik herinner me dat in de jaren zeventig serieus geschermd werd met het volgende argument, dat overigens niet door Miller genoemd wordt. Door een Amerikaans onderzoek zou zijn komen vast te staan dat planten eerder sterven wanneer je ze blootstelt aan 'popmuziek' dan aan 'klassieke muziek'. Nu moest alleen nog bewezen worden dat mensen en planten op dit punt vergelijkbaar waren... Bovendien is het onzin 'popmuziek' en 'klassieke muziek' als twee grootheden tegenover elkaar te plaatsen waarbij alleen de laatste

genoemde positief te waarderen zou zijn. Hoe dan ook, dit soort bezwaren komen met name in Millers boek aan de orde en de schrijver rekent er mijns inziens terecht mee af.

Selectief

Grotere problemen heb ik met de delen II en III, waarin Miller vanuit de Bijbel (hoofdstuk 7 en 8) en de historie (hoofdstuk 9 t/m 11) wil aantonen dat het gebruik van 'eigentijdse christelijke muziek' verantwoord is. De schrijver maakt nogal selectief gebruik van gegevens. Afgaande op wat in het boek naar voren wordt gebracht, lijkt er bij Miller voor ons onderwerp maar één bijbelse notie relevant te zijn: het 'winnen van zielen' voor het evangelie. Naast andere teksten haalt Miller bij herhaling de tekst uit 1 Korinte 9: 19-23 aan. Daaruit wordt dan de conclusie getrokken dat Paulus zich bij zijn evangelieverkondiging aanpaste aan de te bereiken doelgroepen (p. 35, 36). Miller past dit zonder reserve toe op het gebruik van muziekstijlen (p. 69, 70). Of Millers beroep op schriftgedeelten verantwoord is, kan hier in het midden gelaten worden. Belangrijk is dat Miller in allerlei toonaarden betoogt dat het doel (zielen winnen) de middelen (gebruik van eigentijdse muziekstijlen) heiligt. Vanuit deze gedachte pleit de schrijver ook voor het gebruik van moderne christelijke muziek in een kerkdienst. Een kerkdienst moet bij Miller kennelijk altijd een evangelisatie-bijeenkomst zijn. Wanneer je de schriftplaatsen in je overwegingen betreft, die Miller ongenoemd laat, zijn bij deze visie nogal wat kanttekeningen te plaatsen.

Het accent op de bijbelse opdracht het evangelie te verkondigen is **allesbeheersend** bij Miller. Andere **bijbelse** noties, die op **z'n** minst in overweging genomen hadden **moeten** worden, komen niet of nauwelijks ter sprake. Zo heeft de kerkgeschiedenis een lange traditie gekend **waarin** o.a. op grond **van** bijbelse noties muziek primair benaderd **werd als** een **scheppingsgave** van God die tot eer van de Schepster ontplooid diende te worden. Deze visie was **ook** bepalend voor **vragen** omtrent **kwaliteit**. Deze invalshoek, waarbij **diverse schriftgegevens** een rol speelden, wordt in Miller's boek niet eens genoemd. Even **min** gaat Miller in op de **vraag** of **en** welke betekenis de oudtestamentische bepalingen t.a.v. de tempelmusiek heeft voor de nieuwtestamentische gemeente. Hoe je daar ook over **denkt**, als je beweert een bijbelse visie op muziek neer te schrijven, kun je deze **schriftgegevens** niet negeren. Een ander voorbeeld is de tekst uit Efeze 4 : 20 ('Gij geheel anders, want gij hebt Christus leren kennen'), die door de kerkvaders uit de eerste **eeuwen** van de christelijke **jaartelling** als leidraad **werd** genomen bij **hun** stellingname t.o.v. muziek.

In deel III gaat Miller in op de geschiedenis van het kerklied. Het **valt al vrij** snel op dat Miller op het gebied van de muziekgeschiedenis en de geschiedenis van het **kerklied** een vreemdeling in Jeruzalem is. Een **voorbeeld** is te vinden op pagina 102, **waar** Miller beweert dat middeleeuwse **kerkmusici** geloofden dat het **dominant-septieme-akkoord** bezeten was **door** de duivel. Dat kan gewoon niet waar zijn; het bedoelde akkoord bestond in de middeleeuwen niet.

Belangrijker is dat Miller in deel III de geschiedenis wel erg naar zich toeschrijft. In **Millers** beschrijving doemt een historisch beeld op **van** kerken en **religieuze** groeperingen die voortdurend met enthousiasme wereldlijke **muziekvormen** in hun muziekcultuur geïntegreerd

hebben. In ieder geval voor de **kerk** was de werkelijkheid doorgaans anders. In de eerste eeuwen van de christelijke jaartelling **was** er een sterk antithetische houding t.a.v. muziek in het algemeen (uitgezonderd het zingen van psalmen). **Miller** verzwijgt dit gegeven dat niet in zijn betoog past, want de afwijzende houding kwam voort uit angst voor **wereldgelijkvormigheid**. En van dat 'wereldgelijkvormigheids'-argument als oppositie tegen het gebruik van eigentijdse **muziekstijlen** **moeten** we nu eindelijk eens verlost worden, vindt Miller (hoofdstuk 4).

Gezien het jarenlange **onderzoek**, **dat Miller** naar eigen zeggen vericht **heeft**, is het onbegrijpelijk dat hij soms met verouderde en achterhaalde theorieën op de proppen komt. In hoofdstuk 9 verkondigt hij bijvoorbeeld de inmiddels grondig weerlegde opvatting dat Calvin voor het Geneefse psalter wereldlijke wijsjes **gebruikte** (p. 87, 88). Uit Calvijns geschriften blijkt echter dat deze werkwijze **door** de reformator juist niet gepropageerd werd. Calvijns opvattingen staan lijnrecht tegenover die van **Miller**. Uiteraard **beroept** Miller zich ook op Luther: 'De duivel heeft al die goede melodieën niet voor zichzelf nodig'. Deze en andere uitspraken van Luther worden **vaker** aangehaald **ter** verdediging van **de** stelling dat de hedendaagse wereldlijke **muziekgenres** (liturgisch) **gebruikt** kunnen en mogen worden door christenen. Dit beroep op Luther lijkt op het eerste gezicht sterk. Toch wordt voortdurend voorbijgegaan aan het feit dat de toenmalige (muziek)cultuur fundamenteel verschilde met onze **cultuur**. Bovendien **keek** men totaal anders tegen muziek in het algemeen aan. Tenslotte **kun** je de uitspraken **van** Luther niet **losrukken** uit de context van zijn theologische visie op muziek.

Buiten-muzikale zaken

in **Millers** boek komt een aantal ke-

ren naar voren dat geen **enkele** muziekstijl op zich 'fout' of 'verkeerd' is. Het 'kwaad' zit nooit in een muziekinstrument, maar altijd in het **gebruik** ervan. Tot zover kan ik Miller volgen. Dat wordt echter anders wanneer hij daaruit de conclusie trekt dat alle muziekstijlen dus bruikbaar zijn.

Want dan stuiten we op de vraag of je muziek kunt loskoppelen van buiten-muzikale **zaken**, die in een bepaalde (bijvoorbeeld de hedendaagse Westerse) cultuur **onlosmakelijk** er **mee** verbonden zijn. Ter verduidelijking: je **kon** in de jaren zestig wel roepen dat er op zich **geen kwaad** schulde **in** het dragen van lang haar. Maar toen de **jongens** uit de **hippie-cultuur** hun haren lieten groeien, **was** dat onlosmakelijk verbonden met extreem non-conformistisch gedrag. De 'inhoud' en '**betekenis**' van deze haardracht **was** voor iedereen duidelijk. Het dragen van lang haar werd door gezagdragers dan ook juist vanwege deze achterliggende betekenis bij herhaling verworpen. Ook op het gebied van de muziek zijn dergelijke situaties aanwezig. Het is een algemeen aanvaard **gegeven** dat de 'eigentijdse' muziek, **waar** Miller op doelt in de regel onlosmakelijk verbonden is met allerlei buiten-muzikale **zaken**. Muziek (-stijlen o.i.d.) speelt **dikwijls een** interessante rol bij het uitdragen van allerlei soorten (culturele, levensbeschouwelijke, politieke) identiteiten. Zo zijn er **muziekstijlen**, die op zichzelf beschouwd niet verkeerd zijn, maar waar de betekenis en het eventueel daaraan te verbinden waardeoordeel bepaald wordt **door** buiten-muzikale zaken. Wetenschappelijk **onderzoek** naar 'popmuziek' bestaat dan ook voor het belangrijkste deel uit **bestudering** **van** de hele popcultuur. Wil je meer te weten komen over de 'inhoud' en '**betekenis**' van **deze muziekgenres**, dan moet je contexten bestuderen.

Steve Miller negeert of onderschat voortdurend de **betekenis** van (muziek-)culturele contexten. Deze

kunnen juist heel essentieel **zijn** wanneer het gaat om functie en betekenis van bepaalde muziekstijlen. Hij beschouwt muziek teveel als een autonoom verschijnsel dat zich onafhankelijk van maatschappelijke (sociale, religieuze, e.d.) situaties en processen ontwikkelt. Ook heeft Miller zeer weinig aandacht voor de **performance**, die in de regel onlosmakelijk met de muziek verbonden is. Onder 'performance' versta ik de wijze waarop de muziek gepresenteerd wordt. Hieronder vallen de wijze van kleding, de lichaamsbewegingen en allerlei andere visuele aspecten die op het podium (stage) plaatsvinden. Cruciaal in **Millers** betoog is dat hij er vanuit gaat dat je deze buiten-muzikale zaken kunt loskoppelen van de muziek. Vandaar ook dat **Miller** weinig problemen heeft met de 'uiterlijke **overeenkomsten**' die er bestaan tussen christelijke en niet-christelijke artiesten. Op pagina 50 wordt betoogd dat er wel overeenkomsten bestaan maar dat er ook belangrijke verschillen zijn. Op dezelfde pagina wordt de **lezer** **opgeroepen** niet te **beoordelen** op overeenkomstige uiterlijkheden, maar daarmee te wachten totdat in hoofdstuk 12 t/m 14 een helder beeld is gegeven van de seculiere en de christelijke musici van tegenwoordig. Nadat ik die hoofdstukken gelezen had, **was** het beeld mij echter niet helder geworden. De boodschap van deze hoofdstukken is namelijk er moet een christelijke alternatief geboden worden voor de wereldlijke **muziekvormen**. Bovendien is de instelling van christenen die van moderne **muziekstijlen** gebruik maken, positief. In hoofdstuk 14 wordt een aantal teksten van diverse christelijke artiesten geciteerd, waaruit moet blijken dat de muziekstijl van deze personen acceptabel is. Het vervelende is dat de teksten nu juist niets zeggen over het hete hangijzer: de **muziekstijl** en daarbij behorende **performance** ('uiterlijkheden').

Kortom, aan de overeenkomsten in

performance hecht **Miller** weinig waarde. Mij lijken die overeenkomsten juist wel relevant. Zoals g e zegd hebben muziekstijl en performance bepaalde 'betekenissen'. Ze staan voor een **bepaald** idee, een bepaalde gedachte of overtuiging. Een interessante vraag is of je de performance kunt overnemen, zonder de oorspronkelijke **inhoud** voor je **rekening** te nemen. Of je de **vorm** kunt overnemen en daaraan een andere positieve inhoud kunt geven.

Een extreem voorbeeld ter verduidelijking. Er zijn vormen van **popmuziek** waaraan onlosmakelijk een agressieve performance verbonden is. De performance, **waarin** de muziek functioneert, **kun** je bij **niet-christenen** verklaren vanuit bijvoorbeeld een anarchistische levenshouding. In een context, waarin anarchistische normen en waarden circuleren, is de bedoelde performance **functioneel**. Ga je nu als christen die muziek en de daaraan verbonden performance overnemen, dan doemt er een interessante **vraag** op: welke **betekenis** hebben de muziek en performance als christenen zich ervan bedienen? Welke functie hebben **muziek** en performance bij hen in de communicatie met het publiek? Of hebben **we** te maken met een vlag (vorm) die de lading (inhoud) niet meer **dekt**?

Antwoorden op deze en soortgelijke vragen zijn niet 'eventjes' te geven. Dat Miller ze niet geeft, is hem dan ook niet aan te rekenen. Wel is het **opmerkelijk** dat iemand, die beweerd jaren onderzoek verricht te hebben (p. 11), dergelijke problemen en **vraagstukken** niet onderkent.

Conclusie

Uiteraard is de poging van **Miller** om een brede en kritische analyse te geven van een brandend **vraagstuk**, te waarderen. Het resultaat is echter nogal teleurstellend. Het boek schiet m.i. ernstig tekort in het ontleden van het probleem en

het beargumenteren van de geformuleerde 'oplossing'. Ook kenmerkt het boek zich door een selectief gebruik van gegevens uit Schrift en historie. De selectie wordt niet verantwoord en levert een verwrongen en eenzijdig beeld op. Kenmerkend in dit verband is ook de beperkte literatuurlijst die **Miller** gebruikt heeft. Een paar standaardwerken op het gebied van de popmuziek worden **niet** eens vermeld. Ook een aantal hymnologische handboeken en andere **publicaties** die voor het onderwerp van belang zijn, heeft **Miller** niet geraadpleegd. Ik heb het sterke vermoeden dat **Miller** zich maar zeer ten dele in de materie verdiept heeft. **Alle** lofuitingen op de achterflap **over** 'een compleet en goed gedocumenteerd werk' ten spijt. Ook het predikaat 'standaardwerk', die het Nederlands Dagblad aan **Millers** boek toekende, **roept** bij de lezers verwachtingen op die niet waar **worden** gemaakt. Van een standaardwerk mag je toch echt iets meer verwachten.

N.a.v: Steve Miller, *Christelijke muziek in beroering*. (Een brede en kritische analyse van een brandend vraagstuk), [vert. uit het Engels door John Hofman], Oisterwijk: Stichting Ecovata 1994. Prijs f 25,-.

'UITSTRALEN IS WERVEN'

B boekbespreking

In de serie *Zending Dichterbij* is eind vorig jaar het derde deeltje verschenen. Dit keer **gaat** het om een bundel opstellen 'over missionaire opbouw van de gemeente'. Auteurs zijn dr. L.J. Joesse (red.), dr. T. Bienen, dr. Chr. **Fahner**, drs. D. **Griffioen** en dr. A. **Noordegraaf**. De opstellen zijn naar mijn **indruk** nogal wisselend van onderwerpen zeggingskracht. 't Is dat ze **gebundeld** zijn, maar verder vertonen ze weinig **onderlinge** samenhang. Het meest spraken mij aan de bijdragen van Noordegraaf en Bienen. Vooral de eerste heeft in kort bestek een aantal bijbelse lijnen geschetst voor de missionaire grondhouding van & gemeente. Met **een** kritische verwerking van de moderne missiologische bezinning **weet** Noordegraaf een eigen schets te geven van bijbelse gegevens. Hij kijkt daarbij verder dan ik gewoonlijk tegenkom in toerustingsmateriaal voor evangelisatie. Een **waardevolle** aanvulling op **wat** er is! De bijdrage van Bienen sluit wat inhoud **en** niveau betreft hier nauw bij aan. **Interessant** vond ik wat Griffioen allemaal bij **elkaar** wist te brengen uit de voornamelijk Engelstalige literatuur. Met zijn bijdrage **wil** hij hulp bieden om heel de gemeente in beweging te brengen voor het evangelie. Dit hoofdstuk lijkt me geschikt **om** op de agenda te zetten van **kerkeraad** en **evangelisatiecommissie** voor hun (jaarlijkse?!) **beziningsavond**. Fahner dient de gemeente met wat opmerkingen over de **omgang** met mensen uit andere culturen. Bij het lezen had ik behoefte aan wat meer herkenbare voorbeelden. En ik **kreeg** er zin in om zelf praktijkervaring op te doen met deze **k i e n d e**

kant van het **missionaire** werk in ons eigen land. Dit moet je **eigenlijk** doen en niet **erover** lezen. **Fahners** bijdrage vond ik **daarom** nog wat teveel in abstracties blijven hangen. De bundel telt twee **bijdragen** van redacteur Joesse. Ze gaan over heel verschillende onderwerpen. De eerste is **een soort onderzoeksverslag** naar wat **gemeenten** doen aan opvang van 'allochtonen' (onmenselijk etiket, vind ik). Het verslag maakt duidelijk dat **Joesse** met bewonderenswaardige ijver her en der heeft nagevraagd wat er in de praktijk **gebeurt**. Voor **mij was** dat vooral verrassend. Voor heel **veel** groepen en mensen van andere talen en culturen is er aandacht **vanuit** Nederlandstalige kerken. Joesse heeft zich beperkt tot wat hij **noemd** 'de evangelischen' en 'reformatorisch gezinden'. **Zelf** typeert hij het als 'slechts een vrij willekeurige greep uit de feiten'. Toch zijn kennelijk bewust de Rooms-Katholieke Kerk en de 'SoW'-kerken buiten beeld gelaten. Binnen de reformatorische kerken zijn het vooral de gemeentelieden, meer dan de **kerkeraden**, die een **voortrekkersrol** vervullen in christelijke gastvrijheid. Terecht wijst Joesse op een gebrek aan **bezinning** en visie in de opvang en **integratie** van allochtonen. **Ook** lijkt hem interkerkelijkesamenwerking tussen reformatorische kerken noodzakelijk of nuttig. Deze uitspraken **haal** ik nu even voor het voetlicht. Ze verdienen het in hun context gelezen te worden, maar vooral **om** een daadwerkelijk **antwood** te **krijgen**. Teleurstellend vond ik het hoofdstuk over 'reformatorisch **en** evangelisch'. Joesse doet **zijn** best om

een gesprek in te zetten. Maar naar mijn gevoel komt het nauwelijks op gang doordat hij te weinig oog heeft voor de eigen tekorten van de reformatorische kerken. Hij stelt terecht hoe het volgens onze gereformeerde overtuiging zou moeten, **maar** in veel opzichten werkt het niet zo. En dat **zou** tot voorzichtigheid kunnen **manen** om de andere partij te kapitelen. De toepassing die **Joesse** **maakt** op de missionaire bijbelstudiegroep, heb ik niet kunnen volgen. Naar mijn idee is het theoretisch voorstel meer op formele **structuren** en de produktie van **rapporten** dan op de begeleiding van levende mensen gericht. Dat neemt niet weg dat ik graag veel van zulke groepen tot stand zou zien komen...

N.a.v.: dr. L.J. Joesse (red.), *Uitstralen is werven: over missionaire opbouw van de gemeente* (Zending Dichterbij 3), Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., Goes 1994. prijs: f 16,95.

M

meegelezen

Valt het gezin uiteen?

D. Koole schreef in *De Wekker* van 28 juli over de veranderingen in de gezinnen en over de gevolgen daarvan voor de jeugd. Veel gezinnen, zegt hij, vallen uiteen, zijn gedesintegreerd, raken hun samenhang kwijt. Is dat niet te sterk **geformuleerd**?

Veel gezinnen vormen ook in onze tijd nog een zeer hechte gemeenschap, waarbinnen de onderlinge banden heel sterk zijn. Maar het gezin is wel een meer open gemeenschap geworden. Het kwam steeds meer open te liggen voor invloeden van buitenaf. Tot aan het einde van de Tweede Wereldoorlog was het gezin nog een betrekkelijk gesloten gemeenschap. Daarna zijn in betrekkelijk snel tempo ontwikkelingen op gang gekomen, die het gezin als hoeksteen van de samenleving en als belangrijke cel en hoedster van het christelijk geloofsgoed onder zekere druk gingen zetten. Het traditionele patroon van het gezin onderging, eerst langzaam aan later in sneller tempo, verandering.

(...)

Beveiliging tegen beïnvloeding

van buitenaf stuk verminderd. Het is geen vondst als wordt gesteld dat het gezin in onze cultuur in het algemeen niet meer die beslotenheid, geborgenheid, beveiliging tegen invloeden van buitenaf en – vanuit de christelijke optiek gezien – die functie in de geloofsopvoeding heeft, als waarvan vroeger sprake was. **Hoewel** men niet al te gauw moet zeggen dat vroegere tijden beter waren dan deze. Ze waren anders, maar daarover later. Het gezin als kleine leefgemeen-

schap is open komen te liggen voor invloeden van een cultuur, waarbinnen door heel snelle veranderingen op allerlei gebied alles is veranderd. De industrialisatie, de gigantisch gegroeide wetenschap rond alles wat met het bestaan van mensen wereld te maken heeft, de sterk veranderde maatschappelijke en sociale verhoudingen, de betere mogelijkheden om werk te vinden en sneller onafhankelijk te zijn, de grotere welvaart en de sterk toegenomen mobiliteit, de veranderde gezagsverhoudingen, de zich op steeds jongere leeftijd ontwikkelen de drang tot zelfstandigheid en de gewijzigde rollen in de man-vrouw-verhouding, het zijn enkele van de dingen, die het karakter van het leefpatroon van het gezin grondig hebben gewijzigd. Ook het leefpatroon van het christelijk gezin. Om in dit verband op enkele dingen te wijzen. De sociaal-culturele functie van het gezin (opvoeding, cultuuroverdracht, overdracht van levensgewoonten en zeden, van geloof w gevoelsleven en van de vorming van waarderingsoordelen, om maar enkele dingen te noemen), is allengs in handen gekomen van allerlei maatschappelijke organen, in eik geval steeds meer onder de invloed gekomen van maatschappelijke ontwikkelingen en verschijnselen, waarvan school, pers, tv, radio, Film, sport en recreatie wel de voorname zijn. Die functie is niet alleen het gezin uit handen genomen, het gezin heeft ook inbreuk (moeten) laten doen op de ordening die met name voor de opvoeding van de kinderen in de puberale fase voorwaarde is. Met inbreuk op de gezinsordering bedoel ik dat vaste momenten en punten van ontmoeting tussen ouders en kinderen, on-

der de druk van de claims van de samenleving in al haar functies en culturele uitingsvormen op ouders en kinderen legt, in gebruik zijn geraakt. De schade die daaruit voortvloeit, alleen al in de sfeer van de onderlinge sociale relatie tussen ouders en kinderen, maar ook de geestelijke desintegratie (ontwrichting) die er het gevolg van is, zijn niet in te schatten. Veel gezinnen, ook christelijke, zijn nog slechts een soort duiventil, waar iedereen in en uitvliegt op momenten die verplichtingen elders eisen of toestaan, waardoor de onderlinge communicatie tussen ouders en kinderen vluchtig is geworden. In het jachtige leefpatroon van onze cultuur worden nauwelijks meer momenten gevonden waarop ouders en kinderen samen de normen en waarden van het leven, voor de christen vooral ook de geest waarin de Bijbel erover spreekt, kunnen bepraten en onder ogen kunnen zien. Als men het over bewaring van de identiteit van het christelijk gezin heeft, zal men hierin de belangrijkste oorzaak van de teloorgang van die identiteit moeten zien.

Ouders van de generatie, die nu kinderen aan de samenleving aflevert, zullen met terugwerkende kracht niets of maar weinig meer kunnen doen, maar ouders die nog jonge kinderen hebben, zouden de waarde moeten zien van een disciplinaire ordening van tijd om met hun kinderen, op weg naar volwassenheid, elke dag ruimte te maken voor gerichte, godsdienstige, sociale en culturele opvoeding. Veel kortsluiting tussen ouders en kinderen op latere leeftijd (de kwade effecten ijlen lang na), veel gevallen van vroegtijdige verlaten van het

gezin door jongens en meisjes, niet weinig gevallen van suïcide onder christelijke jongeren en een groot aantal gevallen van **kerkverlating** door jongeren, het heeft allemaal direct of indirect te maken met het grote functieverlies dat het gezin in de voorbije decennia heeft geleden. Als het binnen het gezin op de onderlinge geestelijke communicatie en de waarneming van vaste godsdienstige rituelen aankomt, kan op de **waarde** van deze disciplinaire ordening niet genoeg worden **gewezen**.

De huidige kerk heeft een 'evangelische vernieuwing' nodig

Binnen de Samen-op-weg-kerken is een Evangelisch Werkverband **opgericht**. Dat stelde in februari een **Evangelisch Manifest** op en presenteerde dat op 31 mei in Amersfoort. De hervormde predikant ds. Hans **Eschbach** kwam daar met de uitspraak dat de huidige kerk een 'evangelische vernieuwing' nodig heeft. Dat konden we lezen in het Hervormd Weekblad van 27 juli. Jaarlijks verlaten 70.000 mensen de Hervormde, **Gereformeerde** en Lutherse kerken in Nederland.

Wat mankeert er **aan de kerk**? Hoe stoppen we dit proces? Want het gekke is, dat **veelal** niet het **geloof** in Christus er niet meer is, maar het geloof in de **kerk** is weg. Men mist iets in de kerken. De kerk is lauw; het sprankelt niet. Menervaart er niet de persoonlijke relatie met de Here Jezus Christus en de ontmoeting met de levende God. De vonk is er niet: de spiritualiteit ontbreekt.

Er is, zo blijkt uit gesprekken, een belangrijke groep kerkverlaters, die zich niet zou hebben laten uitschrijven als de kerk wat 'levendiger' zou zijn geweest; minder traditioneel, stijf en afstandelijk in haar optreden. Maar ook voorgangers en 'blijvende' gemeenteleden **bekruipen** menigmaal het gevoel: kan en moet het misschien – op z'n tijd – ietsje anders? Ietsje meer bevoegen-

heid? Ietsje meer: het voelen dat de Heilige Geest nog levend is, onder ons en met **ons** werkt? Het – sinds kort opgerichte – Evangelisch Werkverband wil proberen de groep mensen, die dat 'iets' in de kerk mist, bij elkaar te brengen. Niet om een nieuw kerkgenootschap te stichten, maar om binnen de bestaande kaders van de drie SoW-kerken – in zich al zeer pluriform van aard – het evangelische geluid sterker door te laten **klinken**. 'Het gaat ons puur om het evangelische **geluid** te laten **doorklinken**', aldus Hans **Eschbach**, 'de hele discussie omtrent Samen-op-Weg daar doen we niet aan mee, die laten we aan anderen over'.

In het afgelopen jaar heeft een groep van acht predikanten nagedacht **over** de manier, waarop men zich als 'evangelische beweging binnen de VPKN i.w.' zou kunnen **manifesteren**. Dit heeft geleid tot de oprichting van een Evangelisch Werkverband (EW), dat een bijdrage **moet** gaan leveren aan de **gemeente-opbouw** en -vernieuwing. In het daarbij gepresenteerde Evangelisch Manifest **staan** een aantal theologische uitgangspunten en enkele concrete verlangens, die naar de **mening** van de EW'ers bijdragen aan de opbouw en vernieuwing van een gemeente. Uit het Manifest: 'Juist vanwege de vitaliteit van de evangelische beweging en

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, stom- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst om te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijke gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's Hertogenbosch, tel: 073-122166

haar aantrekkingskracht op jongeren en zelfs op buitenstaanders, moeten we de vraag stellen: wat kunnen we leren **van deze** beweging en hoe kunnen **we** binnen de kaders van **onze** kerk werkelijke ruimte scheppen voor het beleven **van deze** spiritualiteit? Helaas is de praktijk op dit punt weerbarstig. Zowel gemeenteleden als predikanten, die geïnspireerd zijn **door** de evangelische beweging, **komen** nog eens in de klem te zitten **binnen** de bestaande kaders van de **kerk**'.

'Proefpolders'

Het Evangelisch Werkverband wil beslist functioneren binnen de bestaande **structuren** van de huidige kerken. Daarbij staan twee lijnen voor ogen:

* de **weg** der geleidelijkheid, waarbij binnen bestaande (centrale) gemeenten een soort 'evangelische kleur' groeit, in goed overleg en samenwerking tussen predikant, **kerkeraad** en gemeenten.

* met 'proefpolders', waarbij voluit gestalte wordt gegeven aan een evangelische **VPKN** (wijk-)gemeente. Wellicht kan hiermee een geheel nieuwe missionaire weg ingeslagen worden.

Uitgangspunten

Naar de mening van het EW hoort de evangelische stroming geheel thuis in de protestantse traditie en heeft daarom binnen de VPKN volop **bestaansrecht**, zowel historisch als inhoudelijk gezien. Onderstaand de letterlijke tekst van de uitgangspunten.

* Zij staat voor het sola fide, sola gratia, solo **christo** en sola **scriptura** van de Reformatie. Alleen door geloof, alleen **door** genade, alleen **door Christus** worden wij **behouden**, alleen op grond van de Heilige Schrift als **het** gezaghebbende Woord van God **aan** ons.

* Met haar nadruk op de wedergeboorte, de persoonlijke **geloofsrelatie** met **Jezus** Christus en het werk van de Heilige Geest **treedt** deze

stroming in het spoor van de Nader Reformatie en het Piëtisme uit de 17e en 18e eeuw.

* Met haar grote aandacht **voor** de missionaire **opdracht** van **alle** gelovigen trekt zij de lijnen door van de **opwekkingsbewegingen** uit de 18e en 19e eeuw, **waaronder** in Nederland het Réveil.

* Met haar ruimte **voor** het functioneren van de gaven **van** de Heilige Geest is deze **beweging** verbonden met de **pinksteropwekkingen** aan het begin van de 20e eeuw.

Om aan te geven waar het EW staat binnen het geheel van **stromingen** en theologische discussies, die binnen de kerken actueel zijn, verwijst het Werkverband naar de **Lausanne Verbintenis** (Lausanne Convenant) van 1974.

Uit de kerken

Intrede

Op zondag 27 augustus jl. deed *ds. E.C. Luth* te Eemdijk intrede te Eindhoven-Best.

Ds. Luth werd in de morgendienst in het ambt bevestigd door ds. C.J. Mewe te Spakenburg-Zuid, en deed intrede in de middagdienst. Beide diensten werden gehouden in de Jacobuskerk aan de Orionstraat te Eindhoven.

Nieuw adres ds. Luth: Finistèrelaan 80, 5627 TD Eindhoven, ☎ (040) 484105 (na 10 okt. (040) 2484105).

Adreswijzigingen e.d.

Kralingseveer/Krimpen a/d IJssel * *Scriba*: P.M. Houweling, Marathon 30,2924 XD Krimpen a/d IJssel (pag. 138).

Lutten * *Scriba*: E. Prins, Dedemsvaartseweg Zuid 109, 7775 AE (pag. 80).

STICHTING AFBOW

De stichting Afbouw te Kampen stelt zich ten doel de beoefening van de gereformeerde theologie te bevorderen door met name te helpen bij de financiering van proefschriften ten dienste van promoties aan de Universiteit te Kampen.

Voor haar inkomsten is de stichting geheel aangewezen op giften van meelevende kerkleden.

Inlichtingen worden graag gegeven door het bestuur:

C. Timp (05202-14869),
B. Kamphuis (05202-26248) en
J.G. de Kimpe (05202-16384).

Giften, die fiscaal aftrekbaar zijn, worden graag ingewacht via bankrekeningno. 63.18.36.934.

ten name van Stichting Afbouw
p/a Hoefblad 4
8265 GM Kampen.

Postrekening van de Credit Lyonnais Bank te Kampen: 806552.